

Nr 7.

Ankom till riksdagens kansli den 11 maj 1944 kl. 12 m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande i anledning av väckt motion angående skapande av en gemensam nordisk arbetsmarknad.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 238, hava herrar *Edberg* och *Andersson* i Göteborg hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att regeringen snarast möjligt tillsammans med de övriga nordiska ländernas regeringar tar upp till allvarlig prövning frågan om skapande av en gemensam nordisk arbetsmarknad.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen, som av andra kammaren hänvisats till dess första tillfälliga utskott, har nämnda utskott begärt yttranden från socialstyrelsen och statens arbetsmarknadskommission ävensom berett industriens utredningsinstitut, landsorganisationen i Sverige och svenska arbetsgivareföreningen tillfälle yttra sig över motionen. Arbetsmarknadskommissionens yttrande finnes som bilaga fogat vid andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 8.

Kungl. socialstyrelsen erinrar om att under tiden före pågående världskrig krafter voro verksamma för att eliminera de hinder för arbetskraftens rörelser mellan de olika nordiska länderna, som gällande författningsbestämmelser om skyldighet för utlänningar att inneha arbetstillstånd reste. Det praktiska samarbetets mest påtagliga resultat var att man utan någon individualprövning lämnade arbetstillstånd åt medborgare i de nordiska länderna, med vissa undantag. Den gynnsamma utvecklingen avbröts till följd av krigshändelserna, men då Sverige fått mottaga stora flyktingsskaror, särskilt från Norge, och generell dispens från arbetstillståndstvånget numera tills vidare stadgats för alla danska, finska, isländska och norska samt estlandssvenska medborgare, har Sverige för sin del för närvarande på sätt och vis realiserat de önskemål om en gemensam nordisk arbetsmarknad, vilka framförts i motionen. Klart är dock, att den i motionen skisserade tankegången förutsätter reciprocitet de olika länderna emellan. Att efter ett fredsslut öppna våra gränser för en okontrollerad tillströmning av arbetskraft från våra grannländer torde icke vara tillrådligt, men på längre sikt vill man hoppas, att utvecklingen skall leda fram till förutsättningar för omsättande i praktiken

av de tankegångar, som göra sig gällande i motionen. Socialstyrelsen finner motionens syfte behjärtansvärt men anser, att frågan är för tidigt väckt, då alltför många ovissa faktorer ännu föreligga.

Statens arbetsmarknadskommission delar motionärernas uppfattning om värdet av ett fördjupat praktiskt samarbete mellan de nordiska länderna och anser likaledes, att den nordiska gemensamhetstanken på ett realistiskt sätt skulle taga form, därest en gemensam nordisk arbetsmarknad kunde skapas. Kommissionen finner sig emellertid icke nu kunna taga ställning till hela det föreliggande problemet, eftersom det sammanhänger med en rad mellanfolkliga, rättsliga, ekonomiska, handelspolitiska, fackliga etc. frågor, om vilka kommissionen i detta sammanhang icke kan uttala sig.

Kommissionen gör därefter samma erinran om strävandena före det nuvarande krigets utbrott, som socialstyrelsen gjort, och om huru den svenska arbetsmarknaden under kriget öppnats för medborgare från våra grannländer.

En av förutsättningarna för att en gemensam nordisk arbetsmarknad skall kunna komma till stånd synes vara att efter kriget en viss lättnad i tidigare gällande viserings- och tillståndsbestämmelser genomföres över lag i de nordiska länderna. Reciprocitet bör även eftersträvas mellan samtliga nordiska länder beträffande den allmänna arbetslöshetshjälpen.

Kommissionen riktar uppmärksamheten på de uppgifter, som vid återuppbyggnadsarbetet efter kriget kunna komma att åligga Sverige, och förutser att vid lösandet av dessa uppgifter grupper av svenska specialarbetare och ingenjörer för längre eller kortare tid torde komma att få sysselsättning inom andra nordiska länder. Kommissionen påpekar att graden av samarbete vid överflyttningar av arbetskraft mellan de nordiska länderna förutsätter en väl utvecklad arbetsförmedlingsorganisation i vart och ett av de nordiska länderna.

Utifrån de av kommissionen anförda allmänna synpunkterna understryker kommissionen till sist de av motionärerna uttalade meningarna rörande betydelsen av att de olika nordiska ländernas arbetsmarknad och näringsliv få tillgång till fritt utbyte av de idéer och den yrkeskunnighet, som olika kategorier arbetstagare representera, och kommissionen vill särskilt i detta sammanhang peka på initiativen för organiserande av arbetarutbyte de nordiska länderna emellan.

Industriens utredningsinstitut har icke hittills utfört några utredningar, som direkt taga sikte på de i motionen upptagna problemen. Inom institutet pågå emellertid utredningar angående den svenska industriens framtida behov av arbetskraft mot bakgrunden av den beräknade befolknings-

utvecklingen. Det framgår av vissa beräkningar, att den framtida befolkningsutvecklingen lägger hinder i vägen för en tillväxt av stadsnäringarna i samma takt som före kriget. Detta faktum synes bli av betydelse, när det gäller att bedöma problemet om skapandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad.

Landsorganisationen i Sverige delar i princip helt motionärernas uppfattning om det ur den nordiska kultur- och intressegemenskapens synpunkt eftersträvansvärda i en gemensam nordisk arbetsmarknad, men idéns förverkligande är ett problem på lång sikt, som endast successivt torde kunna vinna sin lösning. Ett första mål bör vara att genom en rättslig särreglering eller i varje fall en liberalare praxis i fråga om beviljande av arbetstillstånd de nordiska ländernas arbetare beredas en privilegierad ställning. Landsorganisationen tillstyrker motionärernas förslag men framhåller, att åtgärder i motionens syfte icke böra få inkräkta på den i de nordiska länderna upprätthållna principen om arbetsmarknadsparternas frihet att avtalsmässigt reglera arbets- och anställningsvilkoren.

Svenska arbetsgivareföreningen ger sin principiella anslutning till alla sådana åtgärder, som efter kriget kunna bidra till stärkande av det nordiska samarbetet. Otvivelaktigt skulle ett sådant syfte vinnas, om medborgare i de nordiska länderna finge tillfälle att under någon tid innehava arbetsanställning i annat nordiskt land. Till skapandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad är emellertid steget långt. Med en sådan åtgärd måste förknippas lösningen av en hel mängd arbetsmarknadspolitiska och socialpolitiska problem, vilka äro av den storleksordning, att de i allt fall ej kunna angripas, förrän normala relationer föreligga mellan länderna. Då de övriga nordiska ländernas regeringar — med undantag för Finlands — under nuvarande förhållanden sakna möjlighet att samverka med svenska representanter för att genomföra den av motionärerna föreslagna utredningen, brister en grundförutsättning för motionärernas förslag.

Andra kammarens utskott har för egen del anfört följande:

*Andra kam-
marens ut-
skott.*

»Utskottet delar den av motionärerna och även av remissinstanserna hävdade uppfattningen, att en av de åtgärder, som kanske verksammast skulle bidra till att stärka den nordiska gemenskapstanken, vore skapandet av en gemensam och fri nordisk arbetsmarknad. Praktiska svårigheter möta givetvis på de flesta områden, som komma i fråga, när det gäller att förverkliga den nordiska samförståndstanken, men det förefaller som om dessa svårigheter relativt sett borde vara lättast att övervinna på det område motionärerna berört. Utskottet är ense med motionärerna om att den öppna

och fria nordiska arbetsmarknaden är att betrakta som ett så avgörande led i de samnordiska strävandena, att förefintliga svårigheter icke få förhindra, att allvarliga ansträngningar göras för att söka åstadkomma en lösning av problemet. Under krigsåren har genom förhållandenas makt den svenska arbetsmarknaden i stor utsträckning kommit att öppnas för medborgare från våra nordiska grannländer, främst från Norge och Danmark, och för återuppbyggnadsarbete i dessa länder, sedan de återvunnit sin självständighet, torde svensk arbetskraft i stället behöva tagas i anspråk. Men den gemensamma arbetsmarknad, som sålunda under nuvarande och väntade förhållanden på sätt och vis praktiseras, utgör ingen bestående anordning. För en sådan kräves en mera fast form och självfallet även reciprocitet länderna emellan. Vunna erfarenheter böra dock vara ägnade att psykologiskt och i viss mån även tekniskt underlätta strävandena att förverkliga motionärernas syftemål, något som enligt utskottets mening skulle medföra påtagliga fördelar ur såväl materiell som andlig synpunkt. Det skulle verka fruktbarande både på näringslivet och den nordiska samkänslan. Motionärerna ha själva framhållit, att den samnordiska arbetsmarknadens slussar måhända icke böra öppnas med ens utan att en successiv utveckling till en fullständigt fri och öppen arbetsmarknad bör ske. Utskottet vill understryka detta uttalande och framhålla, att det torde bli nödvändigt att härvidlag framgå med en viss försiktighet under hänsynstagande till alla de faktorer, som påverka problemet. Det ligger också i sakens natur att frågan icke kan forceras medan regeringarna i Norge och Danmark sakna möjligheter att fritt förhandla med svenska representanter i berörda angelägenhet. Utskottet har också förstått motionärernas uttryck 'så snart som möjligt' så, att frågan från svensk sida bör upptagas till allvarlig prövning i samråd med de andra nordiska ländernas ansvariga myndigheter 'så snart ske kan'. Det synes dock utskottet att riksdagen har anledning att redan nu uttala en önskan om att regeringen i god tid förbereder upptagande av kontakt med våra nordiska grannländer i denna angelägenhet, och med vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att andra kammaren för sin del, i anledning av förevarande motion, II: 238, ville besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att regeringen så snart ske kan tillsammans med de övriga nordiska ländernas regeringar tar upp till allvarlig prövning frågan om skapande av en gemensam nordisk arbetsmarknad.»

Denna hemställan bifölls av andra kammaren.

Andra kam-
marens
beslut.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen har detta andra kammarens beslut delgivits första kammaren, som hänvisat ärendet till sitt andra tillfälliga utskott.

Utskottet har vid öfvervägande av vad i saken förekommit funnit sig *Utskottet.* kunna instämma i motionens syfte och hemställer därför,

att första kammaren måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 11 maj 1944.

På utskottets vägnar:

IVAR EKSTRÖMER.

Närvarande: herrar Ekströmer, Heüman, Anders Andersson, Nils Elowsson, Carl Eric Ericsson, Emil Petersson och fru Sjöström-Bengtsson.
